

Tongelen

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant

Tongelen is de ‘vakterm’ voor het gedrag waarbij de hond zijn tong met een krul in de richting van zijn neus even een stukje naar buiten steekt of helemaal zijn neus aflikt. Het wordt algemeen opgevat als een teken dat de hond gestrest is, aangezien honden dit gedrag vaak vertoonden bij onderzoeken waarin ze geconfronteerd werden met onaangename of beangstigende (sociale) prikkels en een verhoogde cortisolwaarde bleken te hebben. Systematisch wetenschappelijk onderzoek specifiek naar tongelen is echter niet gedaan en het is niet duidelijk wat er zich (neurofysiologisch) precies afspeelt. Verklaringen die in de hondenwereld gegeven worden, kunnen verschillen en gaan hoofdzakelijk terug op theorieën die door zowel wetenschappers als hondentrainers zijn gevormd.

Meestal wordt tongelen beschouwd als een ‘stresssignaal’ of - in navolging van de populaire Noorse hondentrainer Turid Rugaas – een ‘kalmerend signaal’. Die twee termen geven de indruk dat de hond iets ervaart dat niet prettig is. Stress heeft in ons normale taalgebruik een negatieve bijmaak en houdt dan in dat de hond een situatie emotioneel niet aankan.

Bijvoorbeeld als hij een andere hond aan ziet komen die hij eng vindt. De tongel is dan volgens deze verklaring een bijverschijnsel van zijn ongerustheid over de naderende hond. Rugaas gebruikt de term ‘kalmerend signaal’ omdat zij denkt dat de hond zichzelf daarmee tot rust wil brengen. Rugaas denkt ook dat een hond een ‘kalmerend signaal’, zoals een tongel, gebruikt om een ander wezen (hond of mens) te kalmeren. In het laatste geval zou het dus gaan om een bewuste manier van communiceren, waarbij de hond probeert een ander te bewegen om zijn – als onprettig ervaren - gedrag te veranderen.

Het is echter maar de vraag of de hond bij tongelen altijd iets onprettigs ervaart of dat de tongel een bewust gegeven communicatief signaal is. Een andere verklaring is dat het gaat om ‘conflictgedrag’, waarmee wordt bedoeld dat er twee verschillende motivaties, die niet goed samen gaan, gelijktijdig geactiveerd zijn. Ethologen dachten vroeger dat dergelijke processen niet bewust verliepen. Uit onderzoek van neuropsycholoog Panksepp blijkt dat de emoties die gedrag sturen, bewust ervaren worden. De tongel kan dan een onbewust bijverschijnsel zijn van een bewust inwendig verlopend proces waarbij de hond bezig is een keuze te maken.

Bijvoorbeeld: ga ik wel of niet naar die onbekende hond toe? Daarbij kunnen de gelijktijdig optredende motivaties heel verschillend - positief of negatief - emotioneel geladen zijn. De hond kan bijvoorbeeld naar de andere hond toe willen om te spelen, maar heeft tegelijkertijd een andere speelpartner op het oog. Of hij wil wel graag kennis maken, maar ruikt tegelijkertijd een lekker luchtje. Of hij wil de ander een kopje kleiner maken, maar vindt hem wel erg indrukwekkend groot.

Het ‘conflict’ kan ook door externe factoren veroorzaakt worden. Een hond wil heel graag iets doen, maar heeft van zijn baas het commando gekregen daarmee te wachten. Het wachten op toestemming om in actie te komen -zelfbeheersing - zorgt dan in combinatie met het verlangen om al te gaan voor een tongel. Ook als de hond fysiek belemmerd wordt om iets te doen wat hij graag wil, kan zo’n conflict optreden; bijvoorbeeld als hij graag wil weglopen, maar dat niet kan omdat hij vastgehouden wordt.

Maar het is ook goed mogelijk dat we soms teveel achter een tongel zoeken en dat het niets anders is dan een fysiologisch bijverschijnsel van een op iets gerichte concentratie of focus, waarbij het SEEKING hersensysteem (dat probeert te zorgen dat aan een interne fysiologische

of psychologische behoefte wordt voldaan) sterk actief is. Het blijft dus een kwestie van goed kijken, nadenken en niet klakkeloos aannemen dat het altijd zus of zo is.